

Zegel van de kooplieden van Harderwijk uit 1263.
Randschrift: "sigillum burgensium de herdaruwich"

kwartaalblad van
HERDEREWICH
de oudheidkundige vereniging
van Harderwijk en Hierden

4e jaargang, nr. 4

December 2000

In dit nummer:

Van de voorzitter	pag. 2
Van depenningmeester	pag. 2
Van de bibliothecaris	pag. 3
Najaarsexcursie (verslag)	pag. 5
Wat al mooi is - verus- het zou beter kunnen (5)	pag. 10
De Waterplas en de Waterplassteeg (deel 2)	pag. 12
Munten in archieven: geld en koopkracht (verslag lezing)	pag. 21
Winteraardigheden en winterarigheden (veslag lezing)	pag. 23
Van alles wat ver- eeuw -igdpag.	pag. 24
Harderwiekers en/of Hierders (8, genealogie Prophitius)	pag. 30
E-mail en internet	pag. 37
Kerst- en nieuwjaarswens	pag. 38
Samenstelling bestuur en werkgroepen	pag. 39

Niet van de voorzitter

Zoals op zijn bureau te zien was, is de voorzitter overstelpt met werk. Hij heeft veel te vertellen maar mist de tijd om zijn verhaal op papier te zetten. Het wordt tijd dat ons bestuur weer compleet wordt. Het bestuurs-, commissie-, lezing-, organiseerwerk komt nu op te weinig mensen neer. Dus nogmaals een oproep voor leden die meer willen doen dan contributie betalen.

Van de penningmeester/ledenadministrateur

Wie weet het nieuwe adres van ons lid de heer P. Den Otter, voorheen Beneluxlaan 198?

Wie meldt zich als distributeur van het "Vittepraetje" voor de wijk 3, Tweelingstad.

De heer Doornhof, die er daar al zoveel heeft bezorgd, moet noodgedwongen stoppen.

Open Monumentendag 2000

Op zaterdag 9 september j. organiseerde Herderewich, in samenwerking met het Gilde van Stedelijke en het Stedsmuseum, voor de vierde keer de Open Monumentendag in Harderwijk. De start ging gepaard met regenbuien, maar de organisatoren lieten zich hierdoor niet uit het veld slaan. Hun hoop was gevestigd op de weervoorspelling dat halverwege de dag opklaringen zouden komen. En zo gebeurde het. Naarmate de zon zich liet zien nam het aantal bezoekers toe. Aan het eind van de dag kon geconcludeerd worden dat een aanzienlijk aantal bezoekers één of meer opengestelde monumenten bezochten tijdens.

Men kon kiezen uit de Grote Kerk, het Fraterhuis, de Vanghentoren, het Veluws Museum, de Catharinakapel, het Linnaeustorentje met kruidentuin, de Snijsamer, het Oude Stadhuis, de Vischpoort en het Vissershuisje in de Kleine Marktstraat.

In de Grote Kerk bevond zich de stand van Herderewich, waar boekwerkjes over monumenten en Harderwijk te koop waren.

Om 11 uur werd daar door voorzitter Niek de Jong het eerste exemplaar van onze verjaardagskalender aan mevr. C.G. de Vos uitgereikt. De kalender was een initiatief van haar. Zij kwam op het idee om foto's van oude Harderwijkse winkelinterieurs hiervoor te gebruiken. De voorzitter bedankte haar met een

boeket bloemen en prees de redactiemedewerkers voor hun inzet. Gedurende de hele dag draaide in de Grote Kerk een video, waardoor de bezoekers een eerste indruk van de wandelroute konden krijgen. Voor degene die zelf op ontdekkingstocht ging, lag in alle opengestelde monumenten een wandelrouteboekje klaar. Vanaf het voormalige stadhuis en de Grote Kerk leidde stadsgidsen om het uur groepen belangstellenden door de Binnenstad.

Buiten de stad in het Harderwijkse Bos op de Galgenberg was de watertoeren te bezichtigen. Het Waterschap Gelderland had speciaal voor deze dag de toren oprichtgesteld. Ons lid Eddy Oskam, werkzaam bij het waterbedrijf, kon daar een groot aantal belangstellenden verwelkomen. Hij had in de toren een kleine collectie historische waterleidingsmaterialen tentoongesteld.

Zo gaven de bezoekers een indruk hoe met de techniek op dat gebied is een eeuw veranderd.

De werkgroep besloot deze gezellige dag door samen met alle vrijwilligers bij hotel Beers een drankje te gebruiken. Het billergerantuur werd gratis verstrekt door hotel Beers gesteld.

Voor het eerst organiseerde Herderewich ter gelegenheid van de jaarlijkse Open Monumentendag een kleurwedstrijd. Op de basisscholen waren kleurplaten aan de kinderen van groep 4 tot en met 8 uitgedeeld. De plaat stelde de Vischmarkt met Vischpoort voor, naar een schilderij van Martinus Lieman. Op donderdag 20 september kon de voorzitter van Herderewich in het Vissershuisje de prijzen aan een zestal kinderen uitreiken.

Van de bibliothecaris

G.Berends

Op de activiteiten-agenda die U regelmatig als losse bijlage in het Villespraafje ontvangt, zijn ook de openingstijden van onze bibliotheek vermeld. Nu is mij gebleken, dat een deel van onze leden geen idee heeft van wat de bibliotheek eigenlijk inhoudt.

Aanleiding heb de bedoeling in onze "bib" wat meer onder uw aandacht te brengen, bij het mij zinvol te beginnen met een overzicht van het soort boeken, tijdschriften en periodieken uit onze collectie.

Dus bestaat de ondergebracht in 9 hoofdgroepen, namelijk Geschiedenis, Stad en Gemeente, Maatschappelijk Leven, Onderwijs, Religie en Levensbeschouwing, Muziek, Economie, Militaire Zaken en tot slot Gezondheid en Cultuur.

Over deze onderwerpen is met alleen literatuur met betrekking tot Harderwijk aanwezig, maar ook vanuit de regio, de rest van Gelderland en, voor zover van belang, de rest van Nederland.

Maar vooral wordt de bibliotheek grondig gereorganiseerd en geïnventariseerd.

Zodra deze werkzaamheden zijn voltooid, zullen wij U hierover uitvoerig bericht
kunnen. Vanzelfsprekend bent U ook nu al van harte wel-
kom in zand 111 van de Kloosters om eens een kijkje
te nemen of van boek te lenen. Volledigheidshalve
maken wij u erop opmerkzaam, dat het lenen gratis
is voor een periode van 14 dagen. Bij overschrijding
van deze termijn keert u een "boete" van fl. 1,- per
dag.

Tot besluit van dit eerste bibliotheek-praetje wil ik er
graag uw aandacht op vestigen, dat u bij mij ook de
pas uitgekomen verjaardagskalender van Harderwijk en een aantal boek-
werken kunt aanschaffen.

Schenken

Het boekenbestand van de bibliotheek werd met de volgende schenkingen
uitgebreid.

Van mevrouw J.Kok-Spruit ontvingen wij:

"Harderwijk 750, Patronen Historische Costumes, verlichtigd met fraaie tek-
ningen, alsmede een map met knippatronen.

"Feestprogramma 750 jaar Harderwijk"

"De van Harderwijk", programma van het historische-espeler gelegenheid van
750 jaar Harderwijk, opgevoerd op het Kloosterplein.

"De geschiedenis van Harderwijk in vogelvlucht".

Van Drs.J.Duinkerken kregen wij het door hemzelf geschreven boek "Het was
en blijft een uitdaging; 25 jaar Intergemeentelijke Samenwerking op de
Noord-West Veluwe.

De heer M.J.M.van Broekhoven verblijdde ons met een uitgave van de Stichting
Menno van Coehoorn, getiteld "Terminologie Verdedigingswerken"

Door bemiddeling van de heer E. Rutgers ontvingen wij van mevrouw Ina de
Vries-Arthing Vogel in Canada, de handgeschreven "Herinneringen uit het
leven van C.A.J.Vogel". Een intimer (20-6-1805 - † na 1857) die o.a. te Harder-
wijk was gelegend, trouwde hier met de dochter, Louisa, van de dochters de
hiet geboren beronnense d'Arding van Glessenberg tot Nieuwertkerk. Hij be-
schreef o.a. de opvang in België, de 10-dagen veldtocht, antropometrie. Gezien
de staat van het papier en de boek niet vroeger uitgebond maar wordt er een
kopie voor dat doel vervaardigd.

Alle goede gevers worden zeer hartelijk bedankt.

Zaterdag 7 oktober 2000. Locatie: parkeerplaats Cramersstraat. Tijd: 08.30. Met een net opkomende zon en een stralend blauwe lucht stapten 48 gegadigden voor de najaarsexcursie in de reeds gereedstaande bus van de firma Snijl. Bestemming was deze keer Friesland.

De organisatie steekte bij het vertrek uit Harderwijk een kusje verzorgde, van foto's voorzien reisbegeleiding uit, zodat iedereen WIF wuf of lo wachten stond.

Onze eerste bestemming was Lemmer. Via de Fivo- en de Noord-Oostpolder, een rijk van anderhalf uur, daar miste een stop voor koffie met wat hartig. Zo geruid ons genield bij het "r. A. F. Woude gemeel". Bij de maaian van ons vader bekend de "Tacczij". Onze gids stond al te wachten om naar ons mee naar de kolen koksels. Vanaf deze plaats hadden we een goed zicht op het gebouwt. In tegenstelling tot andere gemeelen werd dit gebouwt opgebouwd in een verlat, afgeleid van de Amsterdamsche Schied.

Kennemerkend is de strikte, horizontale gevelindeling met wit-embodig symbolisch beeldhouwwerk. De grote "gouden" letters van de naam waren pas in 1947 aangebracht, de eerbetoon aan de ontwerper, dezelfde hoofdingerieur bij de Provinciale Waterstaat Friesland.

De gids vertelde daar in zijn kleding dat het gemeel precies daer deg, maar dan tachtig jaar geleden, door Koningin Wilhelmina in werking werd gesteld. Helaas werden daar geen koksels aan verbonden zoals bijvoorbeeld een "stoomdag". Dit was met half en half een de reis-voorbereiders beloofd.

Bij inwerkingsstelling was Tacczij een kolengestookt moengemeel. De stoom met een temperatuur van 520 graden Celsius en 14kg/cm² overdruk, werd luan geleverd door vief PIED-BOUWF ketels. In 1955 dus de goed 36 jaar dienst, moesten ze vervangen worden. Nu waren half 4 ketels, gebouwd door Werk-soor. Het kolen eldred werd pas in 1967 vervangen door olie-stook. De hier gepronterende stoom gaat naar de machinekamer.

Een prachtige zaal met een mooie betegelde vloer, deels betegelde wanden, compleet met sierlijst. Alles in dezelfde stijl als de buitenkant van het gebouw.

In de machinekamer staan vier tandem-compound stoommachines van elk ruim 500 Pk. opgesteld. Aan elke machine zijn twee centrifugaal pompen gekoppeld. Van de vloer

Kon je zien, de machines glommen in het zonlicht en de koperen onderdelen, zelfs de kranen voor smeemiddelen waren blinkend gepoetst. Nu zouden sommige mensen kunnen denken dat dit voor ons bezoek zo mooi in orde was gemaakt, niets is minder waar, zo ziet het er altijd uit.

Het oude stoombedrijf is een uitmuntende schoon bedrijf en echte medewerkers hebben er altijd een eer in geweld "hun" machine leuning te onderhouden. Jammer dat we dit bedrijf niet draaiende konden zien. Het hele bedrijf werd ons uitgelegd, van de stoom, afgewerkte stoom, de condensator, in de condensator wordt van de afgewerkte stoom weer water gemaakt dat via een wateropslagtank opnieuw de ketel wordt ingepompt om weer verhit te worden tot stoom. Kortom het leverde bewijs dat recycling niet iets is van een paar jaar geleden. We kregen nog even bij de wateruitlaatpoorten en hoorden daar dat de mondmondcapaciteit van dit gewas 4000 m³ per minuut is. Dat is letterlijk onvoorstelbaar veel. Een huishouden met 100 m³ per jaar wordt er bij de grotere verbruikers gerekend. Gelukkig had de glas betekend dat de machinestamer ongeveer dezelfde inhoud had en zo konden we proberen om een voorstelling te maken hoe enorm die opwekket met was. Het gewas wordt nog regelmatig gebruikt. Er wordt dan per dag goed 12 ton olie verbruikt. We kregen nog even tijd om vragen te stellen en gingen dan weer de tijd naar de volgende bestemming.

Bij vertrek bij het gemaal bleken er nog drie nagekomen gasten te zijn. In één van de 4 publicaties over de vertrektijd was die verkeerd vermeld en laten zij nu juist die tijd hebben aangehouden. Gelukkig waren ze met de auto en besloten deze dappere dames achter de bus aan te gaan. De reisorganisatoren zullen alles in het werk stellen om dit een volgend keer niet weer te laten gebeuren.

We vervolgden de route met 45 personen in de bus.

Via de Friese Zuidwesthoek gingen we naar Atingaster. We genoten van het prachtige zonn-oversloten golfvondende landschap, terwijl zo de en riet ook een glimp van het IJsselmeer versierd met vele zeilboten werd opgevangen.

We landden vast wanner aan de uitborden aan de boerderijgraven en dubbel gardelen van de zandbult van de stad Workum.

We Joosmen later hier gepland in Atingaster met. Vroeger een dorpe met enkele honderden inwoners, nu slechts zeventien.

Het middelpunt van de Atofers Erf Route, een 28 kilometer lange cultuur-ethnische route waartange in gereconstrueerde en ingerichte panden een indruk wordt gegeven van het leven van de 18e en 19e eeuwse pensioen in deze streek. Wij bleven aan het personeel af van een Friese bouwboulevard die voor ons was klaargemaakt shorens het plussie vepor te vertaannen.

Een smokkel, een vermalenij, de barchuis en een winkel.

Ze oeden daar goede zinnen met draadklokken, oerwolkert, durenke, stroop-schidsatjes en anders uuderreien Friese tarwlijchheden.

Wij bekeken in de Woord & Beeld-kerk een dia-vertoning over het scheppingsverhaal en kregen uitleg over uilenborden door een zeer welbespraakte gids.

Koffiekamer met een groot aantal voorbeelden van Uilenborden

Wie weten nu waarvoor deze borden stonden. Zoals de naam al suggereert om uilen binnen te laten, naar één alleen via de achtergevel. Zij hadden de boerdijk vrij van muizen.

Da rijzboom met de boer bleek uit de lengte van de "malkeker", het lange midden-stuk tussen de zinnen. Waarom zweven gekozen werden is niet zeker, maar schijnt om de symbolische betekenis van deze gebouwen bekend te zijn. Als de boerenzoen op vrijensvoeten ging moest hij ook nog opstaan op de kleur. Wie of groen, want dat is dan kan te zien of de betrouwer eigenaar of pechboer was. Ook werden soms andere figuren toegevoegd zoals een kintver-bid. David's hiep of zelfs een lage draak met daarboven een omgekeerd glas. De uitvoering van de borden is sterk afhankelijk van de omstandigheden.

Om over deze nieuwe indelingen na te denken zochten we de bus weer op en reden naar Gemeenschap.

Het Zeezicht Daar werd verand overgevoerd. Niet iedereen kan dit echt waarderen, maar het was wel één van de weinige gelegenheden waarbij Het Gemeenschap een breed scala organiseerde. Het buiten Gemeenschap zagen we de lange schouwen van het gemeent "Maastricht" of roken. Men hiet zich hier

keurig aan de afspraak gehouden. Door tijdgebrek aan onze kant werd er geen rondleiding gegeven, maar iedereen kon zijn eigen gang gaan: dia-presentaties of een rondgang door het gemaal, waar op strategische punten gidsen geposteerd waren.

Het stoomgemaal is gebouwd in 1856 om de polder Mastenbroek te bemalen.

Reeds in de 14e eeuw werd de Kamperzeedijk aangelegd om de polder te beschermen tegen het water van de Zuiderzee. Om het water kwijt te raken werden spui-sluizen tijdens laag water geopend. Gemaal Mastenbroek heeft van 1856 tot 1961 deze polder drooggehouden.

De benodigde stoom werd (wordt) geleverd door een Lancashire 2- vuursketel met een inhoud van 26 m³ water en wordt gestookt met vlamkolen of hout. Deze typische landketel werd gebouwd door N.V. Veendammer machinefabriek v/h J. ten Horn te Veendam als nummer 613. De geproduceerde stoom werd (wordt) geleverd aan een 1 cilinder dubbelwerkende horizontale stoommachine, gebouwd door Maatschappij 'de Atlas, een fabriek voor stoom- en andere werktuigen te Amsterdam.

De machine heeft een vermogen van 88 P.K. en een werkdruk van 4Kg/cm². Boven de cilinder is de bediening van de stoom in- uitsluitkleppen te zien. De horizontale beweging van de zuiger wordt via zuigerstang en de zeer meter lange, eikenhouten draaistang omgezet in de rondbolende beweging van de krukas. Hiaraan is het vliegwiel met een diameter van 7,5 meter gekoppeld. Dit vliegwiel moet een regelmatig omwende beweging garanderen. Op deze zellide na, maar in een andere richting, zijn twee schepraden bevestigd. Via een ook in deze koppeling is het mogelijk met één of twee raden te werken. Deze schepraden hebben een diameter van 8 meter en zijn voorzien van houten schepes. Ze maken vijf omwentelingen en verpompen daarbij 300 m³ per minuut, dus minder dan 10% van het Gemaal Works.

In 1961 werd het gemaal vervangen door een modern elektrisch gemaal. Aan het oude gemaal werd wel nog onderhoud gepleegd en het was geopend voor publiek. In 1982/84 werden gebouwen en installatie gemaal gerepareerd, grotendeels door vrijwilligers. Op 4 oktober 1984 werd het gemaal als museum in gebruik genomen, ook nu weer zorgen vrijwilligers niet al pechdege gebruik in avond en draaiende wordt gehouden. Nu, 17 jaar later draaide het water weer voor de polder. De techniek bij het elektrisch gemaal heeft het laten afleken en draaien met deze verbledvazrdige oude, grijze kollektie die dienst weer om de waterstand in de polder op peil te houden.

16.45 uur begonnen we aan de laatste rit. Nu regelrecht op huis aan. We reden over de Kamperzeedijk met links van ons de polder die zo lang werd beveiligd door het pas bezochte gemaal. De vele kolken (of waren het wielen of misschien waaien) toonden duidelijk waar dijkdoorbraken waren geweest en daarmee ook het nut van een goed gemaal. Via IJsselmuiden, langs Kampen en over de grote IJsselbrug naar de A 28 en naar Harderwijk.

De najaarsexcursie Herderewich 2000 werd om 17.45 uur beëindigd.

Wat al mooi is - versus - het zou beter kunnen. (5)

Een rubriek voor de leden van Herderewich.

De historische binnenstad van Herderewich heeft veel mooie gebouwen en plekken. Regelmatig zien we dat er gewerkt wordt aan het verbeteren of onderhouden daarvan. Toch zijn er hier en daar situaties die niet meer handacht zouden verdienen. Soms valt dat duidelijk op; soms gaat het om minder opvallende idelvers zaken. In deze rubriek geven we graag de gelegenheid een korte signalering te plaatsen (heeft niet foto) van een object dat u als historisch geïnteresseerde lezer opvalt en waarvan het wenselijk zou zijn dat het opgeknapt wordt. Misschien is het de eigenaar van dat pand of situatie zelf nog niet eens opgevallen.

Een rubriek om door positief bedoelde signalering de eigenaar (ongeacht wie dat is), attent te maken op de situatie en te stimuleren er aan mee te werken onze binnenstad fraai te houden of nog mooier te maken. Na verloop van tijd zullen we nagaan welke signalering het snelst tot resultaat heeft geleid. Daarvoor beraden we ons nog op een blijk van waardering vanuit Herderewich. Indien U geen foto bij uw signalering kunt toevoegen, dan zal de redactie dat proberen indien het object daartoe geschikt blijkt en past in deze rubriek.

Graag zien we inzendingen van onze leden voor deze rubriek tegemoet.

*"De Smaeckmaker"
vóór de opknopbeurt.*

Dit pand aan de Vischmarkt staat nu te koop. Hopelijk wordt het snel verkocht en zal de nieuwe eigenaar het uiterlijk aanpassen aan de andere fraaie gevels.

*"De Smaeckmaker" aan de Vischmarkt
op de hoek van de Grote Oosterwijk,
vóór de opknopbeurt.*

De Vischmarkt is ongetwijfeld een pittoresk plein waaraan vele goed onderhouden, verantwoord gerestaureerde en met zorg nieuwgebouwde panden staan. Er staan zelfs enkele Rijksmonumenten. Naast wat particulieren investeren wordt er heel wat gemeenschapsgeld gestoken in het "visitekaartje" van Harderwijk, De Vischmarkt.

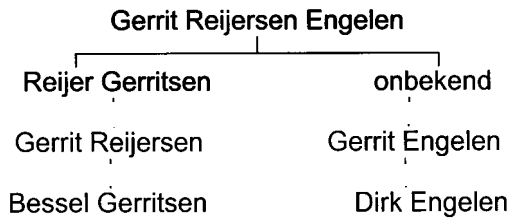
Het pand waarin "De Smaeckmaker" is gevestigd, verkeerde geruime tijd in deze staat. Inmiddels is het "aangesmeerd" en van een lichte kleur voorzien.

Een hele verbetering! Ga maar zelf eens kijken.

Eigenaren in de periode 1695 - 1778.

De beschikbare gegevens over de eigendoms historie van de herberg "De Waterplas" verschaften geen compleet beeld. In 1688 is Henrick Willem voor 1/3 deel eigenaar. Enkele kinderen van Gerrit Reijersen bezeten later ieder 1/7 deel van de herbt. De "pluustervervangende herbergier" Gerrit Jansen heeft waarschijnlijk ook een aandeel in de Waterplas gehad. Zijn dochter Engelja bezit in 1738 in ieder geval wel een deel²². Dirk Engelen blijkt in 1778 voor de helft eigenaar te zijn. Hij is die in 1711 pedocebe zoon van Gerrit Engelen en Hendrije ten Hove²². Bij deze twee sterven familiebanden toch wel een rol spelen.

Een sleutelfiguur lijkt de rond 1640 geboren Gerrit Reijersen Engelen²⁸. Hij is waarschijnlijk de grootvader van Gerrit Reijersen en Gerrit Engelen.

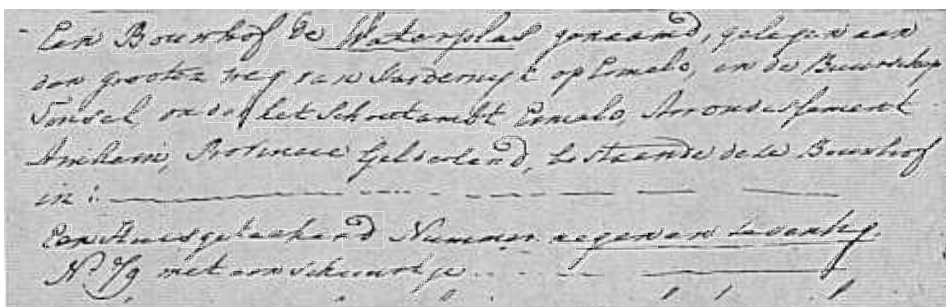
De vrouw van Henrick Willem is op aanraden van Gerrit Reijersen Engelen met de herbergier getrouwd. Gerrit Reijersen Engelen treedt ook op als getuige tijdens de kantsje van de vermoorde vrouw. Eventueel is Gerrit Reijersen Engelen na de verbanning van Henrick Willem eigenaar geworden van de herbt Waterplas. Vervolgens is het bezit verdeeld onder zijn vermoedelijke nageslacht, maar hiermee is de band met Gerrit Jansen nog niet duidelijk. Het zou goed uitkomen als Gerrit Engelen en Gerrit Jansen dezelfde parvoor is geweest, maar het bewijs hiervoor ontbreekt.

In 1777 kopen Bessel Gerritsen en zijn vrouw Eva 1/7 deel van de halve Waterplas over aan Johan Bon en zijn vrouw Margareta Johanna Smit. Niet lang daarvoor is eenzelfde deel overgedragen aan het echtpaar Bon, althans uit de nalatenschap van Bije Gerritsen²⁹. In het begin van 1778 bezit de familie Bon 6/7 deel van de halve Waterplas, en Maria Campart, de vrouw van de Emmenzer predikant Glinkhof, 1/7 deel van de herbt. De Herderwijzer Dirk Engelen bezit dan al de andere helft. Hij en zijn vrouw Grootje Maraveldt kopen de nabestaende helft voor fl. 732,-³⁰ van de andere eigenaren.

Eigenaren in de periode 1778-1831

Na het overlijden van Dirk Engelen en zijn vrouw, wordt de Waterplas geërfd door hun zonen Pieter en Reijer. Pieter is in gemeenschap van goederen getrouwd met Eva Catharina Martens. Na haar overlijden bezitten Pieter en zijn vier kinderen 5/6 deel en Reijer 1/6 deel ²⁹.

Rond 1807 krijgen alle huizen in Ermelo een nummer, waarschijnlijk in opdracht van de Franse bezetter ³⁰. Daarbij is vanuit Ermelo-dorp een begin gemaakt met de nummering. Vervolgens is er doorgenummerd in de omliggende buurtschappen. In 1821 hoort nummer 95 ³¹ volgens een notariële akte bij de Waterplas. In een notariële akte van 1823 heeft het huis weer nummer 95 ³². In de vervolg akte wordt het huis 95 nog wel opgescheven, maar inmiddels is weer doorgetrept en verandert in 79 ³³. In 1825 draagt het huis nog steeds nummer 79 ³⁴.

- Een Buurthof de Waterplas genaamd, gelegen aan een groote weg van Harderwijk op Ermelo, in de Buurthof Tussch van het Schiedamse Ermelo, Arrouwspanerel Ankester, Notarisse Gelseland, L. Staende de Buurthof in i.
Expliciet gelaepen Nummer negen van buurthof.
N. J. met een veld van p. - - - - -

Gemeentearchief Nunspeet, Notarieelarchief notaris Vitringa

De familie Engelen verkoopt in 1823 hun gezamenlijke bezit aan Gerardus Tijhoff, ook Melthouder te Harderwijk, voor fl. 3246,- ³⁵. In 1826 wordt de Waterplas al weer door hem ter veiling aangeboden, maar die veiling wordt wegens onvoldoende bod opgehouden ³⁶. In 1831 vindt de veiling wel. De koper is Anthonis Zagars, bakker te Harderwijk ³⁷. Hij betaalt voor de waterplas slechts fl. 2065,-.

Rond 1820 worden in deze omgeving de metingen verricht voor de eerste kadastrale kaart. Het Ermelose deel van Tussch valt onder sectie K. In 1828 staat er in die tijd zeven huizen in het Ermelose deel. Het huisperceel van de Waterplas krijgt nummer K-141 en staat nog op naam van Tijhoff. De kadastrale nummering van het huis staat hetzelfde als van de eerdergenoemde huizennummering.

Bewoners in de periode 1778 - 1835

Willem Petersen woont in 1778 nog in de Waterplas. Het is niet bekend wie na hem de Waterplas heeft bewoond. De onzekerheid over de bewoningshistorie

duurt tot 1812. De volkstelling van najaar 1795 biedt wel een aanknopingspunt. In de lijst van gezinshoofden³⁵ wordt Jacob Petersen genoemd.

Huishouding	Meerder Jaarig	Minder Jaarig
Berend Martensen	1	3
Geert Tenorsten	1	5
Peter Braantzen	3	4
Jhr. Hart Jansen	4	3
Jhr. Jan Mellens	1	3
Jacob Petersen	2	5
Jacob Jansen	2	5
Jan Willemsen	1	1

Rijksarchief Gelderland, BFA; nr. 25

Jacob Petersen woont naast de Waterplas (zie volgende paragraaf), zodat er een kans bestaat, dat voor óf na hem de bewoner van de Waterplas wordt genoemd. De weduwe van Jan Willemsen lijkt de beste keus. Zij woont inderdaad in Tonsel en heeft haar man in april 1795 verloren³⁶.

Berend Martensen (Hutten) wordt in 1767 in Hierden geboren³⁷. Hij trouwt op 24 juli 1791 in Ermelo met Theunisje Abrams³⁸. In december 1791 wordt er een kind van het jonge echtpaar gedoopt³⁹. De moeder overlijdt in dezelfde maand. Volgens een aantekening in het begraafboek wonen ze dan op Lozenoord³⁶. Berend hertrouwt op 26 april 1795 met de weduwe Harmtje Hendriks Schuur³⁸. In december 1795 wordt het eerste kind van het echtpaar gedoopt. Hierbij wordt aangetekend dat ze in Veldwijk wonen³⁹.

In de jaren 1797, 1799, 1800, 1802, 1806 en 1811 worden ze aangeduid als inwoners van Tonsel^{36,39}. Eventueel wonen ze dan al in de Waterplas. Berend woont in 1812 in huis no 79. Zijn beroep is dan "Cabaretier et Carioleur"⁴⁰. Dat betekent dat hij ten eerste herbergier is en ten tweede begeleider van (boeren)karren.

119	Stuurman ten Hore.	Capitein Le Moulin
17.	Jan Eijndendijk	Charron. Epique en Detail
79	Berend Martensen	Cabaretier et Carioleur
80	Jacob Petersen.	Cabaretier

Oud Archief Gemeente Nunspeet, inventaris 1056

In 1825 en 1826 woont hij ook op nummer 79^{41,42}. Bovendien is hij in 1818 en 1819 bekend als boer op de Waterplas^{43,44}. Het is hierdoor aannemelijk dat hij

sinds 1812 onafgebroken op de Waterplas heeft gewoond. Voor de pacht betaalt hij eigenaar Tijhoff in b.v. 1825 fl. 150.= per jaar³³. Berend overlijdt in 1835 in Tonsel op het adres B5. Zijn vrouw is op hetzelfde adres al in 1832 overleden. Uit latere gegevens blijkt dat dit adres bij de Waterplas hoort. De doorlopende nummering is dus tussen 1826 en 1832 veranderd in een nummering binnen een wijk of buurtschap.

Herberg de Meeboer

In 1812 en 1813 is Jacob Petrusen (Meeboer) van huis nr. 80 ook "Cabaretier". Zijn huis staat op de zuidelijke hoek van de huidige Fokke Korlinglaan³⁴. Waarschijnlijk is dit ook het ouderlijke huis van Jacob. Bij de telling van 1749 wordt namelijk eerst Basaal Gerritsen van de Waterplas genoemd en daarna Peter Hendriksen³⁵. De laatste is de vader van de in 1764 gedoopte Jacob³⁶. In 1768 wordt ook een kind gedoopt van Hendrik Lambertsen, waartijd in Tonsel. Het is opvallend dat Peter Hendriksen niet als waerd wordt aangeduid. Dit versterkt het vermoeden dat Hendrik Lambertsen waerd is geweest in de Waterplas.

Men kan zich afvragen of Jacob van jongere broer is geweest van de waerd Willem Petrusen, maar ook dan leidt het spoor weer naar de Waterplas. Alir Jacob niet is opgegroeid in een herberg, dan is hij ~~van~~ opgegroeid naast een herberg. De geruchtes naar de vruchtperiken in de Waterplas zijn hier als kind veel niet ergaant.

Eigenaren in de periode 1831 - 1877.

De Notaris VITRINGA zal op Zaterdag
31 Januari en 3 Februari 1868 tekens des
namiddags om één uur, in het Logement der
WAPEN VAN DEVENTER, in het openbaar
bij inzet, verhooging en beslag

VERKOOPEN:

1. Een HUIS met verdere Getimmerien, TUIN,
BOUWLAND en HOUTGEWASSEN, de Wa-
terplas genaamd, gelegen in Tonsel omter
Ermslo. Sectie K. Ns. 115 int en met 121 -
139, 140, 141 en 143, groot 4 Bundels 92
Boulen

Overveluwsch Weekblad 11 januari 1868

De Waterplas wordt na het overlijden van Andries Zegers geërfd door zijn dochter Willemina. In 1868 laat zij de Waterplas veilen⁴⁶ waarbij zij wordt geassisteerd door haar man Lammert Gijsbartus Bronsveld.

De nieuwe eigenaar wordt Hendrik Albertus Kuijman, koopman te Harderwijk, voor fl. 3500.=⁴⁷.

De heer Kuijman is getrouwd met Wilhelmina Everdina Kok zonder huwelijkse voorwaarden. Zij overlijdt op 8 juni 1876 zonder een wilsbeschikking na te laten. Voor de weduwnaar en zijn zes minderjarige kinderen wordt op 9 februari 1877 een boedelscheiding gehouden⁴⁸. De Waterplas wordt daarbij aangeduid

als "een bouwverfje". Het huisperceel heeft dan nog steeds het oorspronkelijke kadastrale nummer (K-141). Huis en grond worden samen gewaardeerd op fl.3600.= en vallen toe aan de heer Kuijman.

Bewoners in de periode 1835 - 1877.

Na het overlijden van Berend Martensen Hutten is de bewoningsgeschiedenis niet helemaal duidelijk. Het bevolkingsregister geeft vanaf ca. 1850 informatie over de bewoners van B5a en B5b. Het tweede adres moet waarschijnlijk gezien worden als een schuur voor een boerenknecht en zijn gezin. In het vervolg wordt alleen aandacht geschonken aan het hoofdadres.

Op B5a woont vóór 1850 al het gezin van Gerrit Gijsbertsen van den Brink en Jannetje Driessen van de Kolk. Gerrit is in 1788 in Ermelo geboren en is landbouwer van beroep. Zijn inwonende dochter Woutertje krijgt in 1842 een onwettig kind. Uit de geboorteakte blijkt dat zij een daghuurster is, woonachtig in Tonsel. Waarschijnlijk woont de familie Van den Brink dan al in de Waterplas. Op 22 mei 1852 gaat de kastelein Lammert van Hussen er wonen. Hij is in 1790 in Ermelo geboren en altijd vrijgezel gebleven.

ERFHUIZEN.
Te Annden door den Notaris Kringa:
1. Op **Maandag 29 December** 1873, 's morgens om tien uur, ten huize van de **Wed. JAN EVERTSEN DE ZWAAN** op de **Brake**, in **Oosteinde** onder **Nuispeel**, van een **PAARD**, een nieuw-melke **KOE**, **HOOI**, **STROO**, **SLEUTEN**, **KAR**, **PLOEG**, **EGGEN** en alle **BOUWDEEL**- en **MELKGEREEDSCHAPPEN**, die in een groote **boerderij** noodig zijn, woorts twee heiden met toebehooren en allerlei hujsraad.
2. Op **Dinsdag 30 December** 1873, 's morgens om tien uur, ten huize van **WOUTER HEIMENSRN** op het erf de **Waterplas** onder **Ermelo**, van 2 **PAARDEN**, 12 **KOEIJEN**, 100 mudden **AARDAPPELS**, een partij ongedorste **ROGGE** en 20 duizend ponden **HOOI**, voorts nog 12 duizend ponden **HOOI** en 2 perceelen **BOSHOOI**, die te zien zijn bij **J. van den Brink** op **Palsdorch** onder **Ermelo**.

(Overveijwisch weekblad, 20 december 1873)

Waarschijnlijk woont de familie Van den Brink er dan ook nog. Vanaf 23 februari 1855 woont het gezin van Wouter Hijmessen en Willempje Kok op B5a. Hun registratie in het bevolkingsregister gaat gepaard met de doorhaling van de eerdergenoemde namen.

Wouter is in 1828 in Putten geboren en als zijn beroep is herbergier vermeld. Op een vervolgblad wordt echter aangekend dat zijn beroep landbouwer is. Het huisnummer, eerst nog 5a, wordt later doorgehaald en veranderd in 4a.

Dat zijn hoofdberoep landbouwer is blijkt ook uit deze advertentie⁴⁹.

Wouter verlaat de Waterplas met zijn gezin in februari 1877 en vertrekt naar Harderwijk. In 1883 vestigt hij zich in Telgt, waar hij in 1893 overlijdt.

De periode 1877 - 1936.

Op 13 maart 1877 gaat de familie Uit de Bosch op het adres B4a wonen. Ze zijn afkomstig van het naburige adres B5a. Het gezinshoofd is de weduwnaar Steven uit de Bosch. Hij is in 14 januari 1826 in Ermelo geboren en heeft als beroep dagloner. Het is niet bekend of hij ook nog het beroep van herbergier heeft uitgeoefend. Zo ja, dan is hij de laatste herbergier van de Waterplas geweest.

In 1885 besluit de gemeenteraad van Ermelo namelijk dat er nooit meer een tapperij in Tonsel zal mogen zijn⁵⁰. Daarbij kan men een andere tapperij op het oog gehad hebben, maar het is wel duidelijk dat er na 1885 geen enkele tapperij meer bestaat in Tonsel.

In 1902 verkoopt Hendrik Albertus Kuyman de Waterplas aan Gerrit van Loo, landbouwer te Ennepelo, voor fl. 3750,-. Bij deze gelegenheid luidt de beschrijving: "een huis en erf met tuin, bouw- en weiden en houtgewassen 'de Waterplas' gronden". Het hofperceel heeft niet meer het oorspronkelijke kadastrale nummer. Bijvoorbeeld in 1877 het één en ander gewijzigd aan het huis. De huurder is op dat moment Klaas uit de Bosch voor fl. 190,- per jaar⁵¹. Het gaat later om de landbouwer Klaas uit de Bosch. Hij is in 1857 in Harderwijk geboren, als zoon van de eerder genoemde Steven. Op dit adres wordt nog de geboorte ingeschreven van zoon Gerrit uit de Bosch.

Uit het bevolkingsregister blijkt dat het adres van de Waterplas, B2 is geworden.

Gerrit van Loo is de eerste eigenaar, sinds lange tijd, die zelf in De Waterplas gaat wonen. Hij is getrouwd met Hendrije van Loo. Zijn ouders, zijn Aalt van Loo en Wilhelmina van Loo. Zowel zijn vrouw, als zijn moeder hebben dus als meisjesnaam Van Loo. Gerrit en zijn vrouw hebben een dochter Wilhelmina. De ouders van Gerrit gaan ook in de Waterplas wonen, zodat daar aanvankelijk drie generaties Van Loo wonen.

In het bevolkingsregister van na 1920 is het huisnummer eerst nog 2. Later wordt het doorgesloopt en verandert in 6. Dit laatste nummer is al eens eerder toegekend aan de Waterplas.

De derde Waterplas ?

De Waterplas krijgt in of na 1936 een opvolger die wat verder van de weg afstaat⁵². De Oude Waterplas moet afgebroken worden i.v.m. de aanleg van een fietspad. In die tijd moeten verscheidene huizen worden afgebroken, omdat ze allemaal te dicht bij de weg staan³. De Oude Waterplas heeft de deel aan de zuidkant gehad, zodat de voorkant naar Harderwijk was gericht. Langs de weg had het huis een behoorlijk lange zijmuur^{3,53}.

Eventueel is dit, in oorspronkelijke vorm, het huis geweest dat in 1695 zelf bekend was als "De Nieuwe Waterplas". Dit huis heeft dan ongeveer 250 jaar bestaan. De muurresten van het oude huis zijn nog jarenlang in de voortuin van het nieuwe huis te zien geweest.

In 1938 wordt de straatsgewijze huisnummering ingevoerd. Het adres B5 wordt veranderd in Harderwijkerweg 231⁵⁴.

De vrouw van Gerrit van Loo overlijdt op 26 september 1948. Gerrit overlijdt op 26 juni 1948. De inwonende dochter Willemina blijft alleen achter. De vrijgezel Jan Goossens (een broer van mijn grootvader) vraagt haar ten huwelijk en wordt geweigerd. Hij gaat bij haar in de Waterplas wonen. Hij is dan bijna 42 jaar oud. Zij is ongeveer 4 jaar ouder. Na het overlijden van Willemina in 1948 hertrouwt hij met Gerritje Kalkphorst. Hij is op de Waterplas nog actief als heer. Als heel klein kind ben ik daar wel eens op familiebezoek geweest, maar ik kan nog er niets meer van herinneren.

Jan is later bij mij bekend geworden als "ons Jan van de Waterplas", woonachtig op de hoek van de Fokke Kortlaaglaan. Ik heb vervolgens jarenlang gedacht dat de Waterplas heel huis was op de zuidelijke hoek van de Fokke Kortlaaglaan. De afbouw van de Waterplas tot de noordelijke hoek heeft daarbij ook een rol gespeeld.

De laatste jaren van zijn leven brengt Jan in een bejaardentehuis door. De Waterplas is dan al verkocht en hij overlijdt in 1994, ongeveer 85 jaar oud.

De toekomst - afbraak!

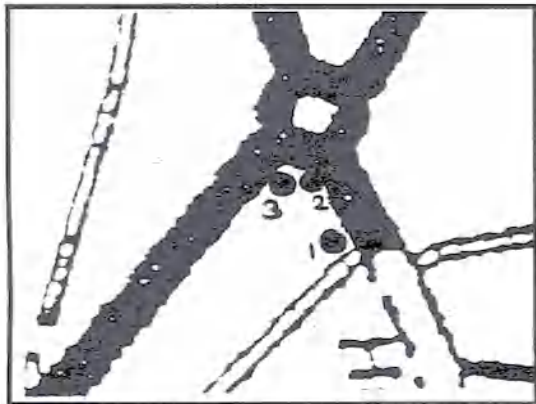
In 2001 wordt begonnen met de aanleg van een weg die de wijk Drielanden verder moet ontsluiten. Deze Groene Zoomweg begint ten noorden van de Waterplas.

De Ceintuurbaan zal verlegd worden zodat er een doorgaande route Ceintuurbaan - Groene Zoomweg komt.

De toekomstige ontsluiting van Drielanden

De kruising met de Harderwijkerweg zal de vorm van een rotonde krijgen. Hierbij is het noodzakelijk om de Waterplas af te breken. De directe omgeving van de Waterplas is uitvergroot om de ligging van de eerste -, tweede - en derde Waterplas bij benadering te kunnen weergeven.

- a) begin zestiende eeuw ?
t/m begin achttiende eeuw
- b) eind zeventiende eeuw?
t/m ca. 1936
- c) ca. 1936 t/m 2001

De Waterplassteeg zal eerst worden gesneden door de tunnel van de Groene Zoomweg onder de spoorlijn. Verderop zal de Waterplas-steeg worden gekruist met de verlengde Oude Nijkerkerweg. Een restant aan de westkant van de spoorlijn wordt voor fietsers gehandhaafd als Waterplaspad⁵⁵.

* De Waterplas en de Waterplassteeg ontleen hun naam waarschijnlijk niet aan dezelfde waterplas. **Men kan zich zelfs afvragen of de naam "Waterplas" niet een verbastering is van "waterplaats" (drenkplaats voor paarden).** De Waterplas en de Waterplassteeg zullen verdwijnen door een gemeenschappelijke oorzaak. De geschiedenis van de "Waterplas" zal gelukkig nog wel in herinnering blijven door naamgeving aan het nieuwe fietspad: het Waterplaspad.

*Waterplassteeg,
juni 1997*

foto: T. Goossens

Bronnen

afkortingen voor archiefstukken:

GH	Gemeenteschif Harderwijk
GA	oud Archief, samenvoeging volgens leveranties Berends (1926)
GRA	Oud Rechterlijk Archief, volgens vierdelige samenvoeging
ORJA	(De Koning) Oud Rechterlijk Archief, volgens voorlopige samenvoeging, telkensovergeven aan de hand van de overdracht van De Koning
NGJA	Nijmegen Archief, met notaria, justitie en notarisnummer(s)
GHJA	Gemeenteschif Hoopstad
GA	Oud Archief gemeente Ermelo (vrij 1812, samenvoeging volgens leveranties Tolbak en Van Rosch (1926)
NGJA	Nijmegen Archief, met notaria, justitie en notarisnummer(s)
GHJA	Nijmegen Archief Gelderland
Hof	Archief van het Hof van Gelo en Zutphen (1643 - 1726), vroedschap
ORJA-oud	Oud Rechterlijk Archief van het hof van Vreeswijk (1643-1726), vroedschap
Bladje	Archief van de Staten van het koninkrijk van Nederland en Rijn Landen
BFA	Archief van de gewestelijke besturen in de Batavia-Franse tijd in Gelderland

Vervolg bronnen

26.	GH	Bladje, no 137, f 3v (Tijdsch)
27.	GH	Doopboek Harderwijk, 1689 - 1724 (Kerkopst)
28.	GH	LIJA, no 8 (Tijdsch van 1704)
29.	GHJA	LIJA, bladzijde, maanden 1822; no 273
30.	GH	ORJA, no 308
31.	GH	GHJA; Van Nieuw, oktober 1821; no 32.
32.	GHJA	GHJA; bladzijde, maanden 1822; no 267
33.	GHJA	GHJA; bladzijde, maanden 1822; no 37 en 37
34.	GH	GHJA; Van Nieuw, oktober 1824; no 11 en 17
35.	GH	BFA; no 228
36.	GH	Regesterboek Ermelo, 1791 - 1811 (Kerkopst)
37.	GH	Doopboek Ermelo, 1731 - 1811 (Kerkopst)
38.	GH	Tijdschboek Ermelo, 1773 - 1807 (Kerkopst)
39.	GH	Doopboek Ermelo, 1772 - 1811 (Kerkopst)
40.	GHJA	GH; no 1089
41.	GHJA	GH; no 1087
42.	GHJA	GH; no 1089
43.	GH	GHJA; Van Nieuw, maanden 1822; no 273
44.	GH	GHJA; Van Nieuw, oktober 1821; no 32
45.	GH	GHJA; De blz, oktober 1826; no 32
46.		Overlevingsboek Kerkopst 11 januari 1828
47.	GHJA	GHJA; bladzijde, maanden 1822; no 3719 en 3720
48.	GH	GHJA; Doopboek, oktober 1827; no 2827
49.		Overlevingsboek Kerkopst 28 december 1877
50.	GHJA	GH; no 12 (vergadering 8 mei 1825)
51.	GHJA	GHJA; bladzijde, maanden 1822; no 328
52.		Bladzijde van Harderwijk, deel 2 (1827 - 1827); 1921; p 28 en 33
53.		Bladzijde van GHJA, bladzijde bladzijde
54.		Bladzijde van GHJA, bladzijde bladzijde in de Gemeente Ermelo, 1827
55.		Bladzijde van Gemeente Harderwijk,

Over de Waterplas is eerder gepubliceerd in het oudheidkundige blad van Ermelo. Zie aflevering 11, 12 en 23.

Munten in archieven: geld en koopkracht van 1500 tot 1900

Samenvatting lezing door drs. H.W. Jacobi, conservator bij Rijksmuseum Het Koninklijk Penningkabinet te Leiden

Onze kennis omtrent het geld uit het verleden is in de meeste plaats gebaseerd op het geld zelf: de munten zoals wij die kennen uit schatvondsten en lokale bodemvondsten.

Daarnaast spelen de schriftelijke vermeldingen een belangrijke rol: archivaal, muntrekeningen, rekeningen en vanaf ca. 1500 ook in drukwerk.

De meeste munten die in archivaal worden aangehouden zijn zonder veel problemen te verbinden met bekende geldstukken. Er is echter een aantal vooral niet officiële munten, waarvan wij niet weten welke geldstukken er mee worden bedoeld.

Gulden, geslagen in Zuid-Holland 1797

Gulden, geslagen in 1786 in Harderwijk. Muntmeester-ken: een eenhoorn van Johan van Brien

Moelijker wordt het wanneer in de archivaal wordt gesproken van ponden, schellingen en penningen. Een pond betekent 240 stuks, een schelling 12 stuks en een penning 1 stuk. Deze rekenmunten kunnen op verschillende plaatsen en in verschillende tijden zeer verschillende geldbedragen betekenen hebben. We kennen in de 16e eeuw bijvoorbeeld Hollandse ponden van 240 penningen, dat is een pond van 30 groten (een groot = een halve stuiver). In Zeeland wordt dan gerekend met ponden van 240 groten. Deze ponden werden gebruikt in de boekhouding maar er hielden geen munt met die waarde van een pond.

Diverse in Gelderland geslagen munten uit de 17e en 18e eeuw

Karolusgulden van Karel V (1506-1555), geslagen te Gelderland tussen 1546 en 1552

vergrote weergave (werkelijke diameter 3.6cm)

In 1521 voert Karel V een nieuwe zilveren gulden in, de zogenaamde Carolusgulden ter waarde van 20 zilveren stuivers. Enkele jaren later, in 1524 wordt bepaald dat er voortaan ook gerekend moet worden in Carolusgulden van 20 stuivers ofwel 40 groten. Deze gulden van 20 stuivers is tot op de dag van vandaag de basis van het Nederlandse geldstelsel.

Tot het einde van de Republiek wordt in de Nederlanden gerekend met guldens van 20 stuivers, waarbij de stuiver wordt onderverdeeld in 16 denningen. Alleen in Zeeland blijft men vasthouden aan de traditionele boekhouding in ponden vlorens. Hoewel men in Zeeland ook normaal betaalt en rekent in guldens wordt de boekhouding gewoosd in ponden van 240 groten of 120 stuivers, dus ponden van 8 guldens.

Het arbeidsloon ondergaat door een voortdurende inflatie vanaf het midden van de 16e eeuw tot ca. 1630 een aanzienlijke daling. Daarna vangt een lange periode van stabiele lonen aan. Het arbeidsloon van een vaststaande arbeider blijft vanaf deze tijd tot heel in de 19e eeuw vrijwel gelijk.

Een Altonaars meubel-simmerman verdient in de periode ca. 1630-1770 ongeveer 24 à 20 stuivers per lange werkdag. In de periode 1770-1890 wordt dat nog nàl meer dan 28 stuivers per dag. In Holland lagen de lonen duidelijk hoger dan in andere delen van Nederland.

In een publieke lezing uit het midden van de 17e eeuw toont een Delftas denknarr aan dat hij samen met zijn hulevrouw nàt kon leven van een jaar-inkomen van 600 gulden. Aan de hand van een gedetailleerd overzicht, liet hij zien dat hij eigenlijk zo'n 550 gulden per jaar nodig heeft.

Deze gedrukte "NIBUD-berekening" van de kosten van het levensonderhoud was inderijd zo populair dat hij in verschillende drukken in uitgegeven en bleef ons nu een helder inzicht in de kosten waarmee een gezin in 1650 haar geld uitgeef.

Winteraardigheden en winternarigheden verslag lezing van dhr. A.C. Broere

Woensdag 8 november waren slechts 16 mensen afgekomen op de aankondiging van een historische reis door schaatsland aan de hand van verhalen, dia's en een groot aantal antieke schaatsen. Maar het selecte gezelschap kreeg wel "waar voor hun geld"

Bij binnenkomst van de zaal in de Plantagekerk werd je oog direct al getroffen door een fraaie collectie schaatsen van allerhande art en materiaal vervaardigd, die de heer Broere op voorhand had uitgestald en waarover hij met veel verve snel te vertellen.

"Hoeft-gedagt" dat er zoveel soorten merken en materialen bestonden: doorlopers, rondrijers, van eigen bodem, speciaal Finse maar ook Duitse- tot zelfs van Amerikaanse makelij.

Het bleek alom dat we van deze hobby met een liefhebber en beoefenaar van deze schaatssport, die met veel en verve snel te

vertellen maar zijn hobby en kon hij zelf een tijd van tochten, waaronder de Elfstedentocht, had deelgenomen.

En wel een folklorische rondom het ijvermaak. Arrangements en prikkels, die één het zich durven, die ander het beuwig of brutaal de rondjes kouter voor plezier. Het was niet alleen vermaak voor jong en oud, rijk en arm, maar ook bijbreve noodzaak. De inspanningen betekenden niet enkel ontspanning: op de korte of langere baanwedstrijden kon heel er bijvoorbeeld het een los gaan. Niet voor niets werden de winnaars steeds in natura beloond, zoals met spek en boeren, rijst, colken of kleding. Zo kregen mena deernis aan kans om later bij elkaar te rijden om vrouw en kroost te voeden of warm te houden. Dat deed men aan volhardigheid, voor kurven, dat was een een knoetlijk gezicht.

Zo illustreerde de heer Broere zijn betoog met een keur van dia's van oude prenten, teksten en schilderijen en van zijn tochten over het IJsselmeer, de Elfstedentocht en in Zweden. Verder vergastte hij de belangstellenden op bijzonder aardige stukjes proza en poëzie uit de vaderlandse literatuur, vooral uit die voor de kinderen.

Een kritische noot: de dia's hadden beter gekund terwijl ook de titel van de lezing niet helemaal de lading dekte. Er waren mensen die niet verder dan die titel hadden gelezen. Zij verwachtten meer over winterse volkscultuur dan alleen over schaatsen. Niettemin ging men om 22.15 uur tevreden naar huis.

Wat Harderwijkse kranten precies 100 jaar geleden publiceerden.

Fertikelen in de Gemeenteraad.

De veranderingen in de financiële en personele sfeer die gevolg van de ont-ploffing in juli 1900 in de gasfabriek, blijven de gemeenteraden bezig houden en zijn ook in de gemeenteraad nog onderwerp van gesprek.

Wat zijn de bevoegdheden van de nieuwe directie en van de commissie, die namens de gemeente toezicht houdt? Wie bestaat de leden uit? Mag de direc-teur ook personeel ontsien of is dit de taak van de gemeente?

Er wordt opgemerkt dat het voor de directeur "een onzeker is of hij als zelf geen personeel mag ontsien." De burgemeester vindt echter dat het personeel niet van de wijkhouder van zijn persoon ontsien worden mag zijn.

Het hemd is nader dan de rok.

De schilderijen, die destijds aan de vertrekkende leden van de gascommissie zijn aangeboden, zijn elders gekocht. Waarom niet hier, zo wordt gevraagd.

"Het is niet de eerste keer dat men zich tot vreemde leveranciers wendt. Men moest de belastingbetalende neringdoenden niet voorbijgaan en er zelfs niet aan denken vreemden te laten voorgaan." Het geld kan beter in de stad blijven, zo is de mening van meerdere raadsleden.

Fraaiïgheden.

In andere plaatsen staan wel eens draaimolens. B. en W. weren al deze dingen tegenwoordig meer dan vroeger, waarvoor wij "dat regeringslichaam" dankbaar zijn, zo is te lezen. Het is te hopen dat aan de veemarkt op 31 oktober "geen draaimolens verbonden worden. Al die fraaiïgheden oefenen op kinderen en dienstbaren voornamelijk een nadeeligen invloed uit en brengen veel geld de stad uit."

*"De Larense
Kermis"
schilderij door
C.Vredenburgh*

Ondeugdelijke waterleiding.

Is er andere jaren ook wel commentaar geleverd op de begroting, nu schijnt er (i.v.m. de geleden schade?) wel erg bezuinigd te moeten worden. Er wordt beweerd dat het buizenet van de waterleiding, dat nog maar enkele jaren gebruikt wordt, niet deugt. Het zou noodzakelijk zijn de aanwezige pijpen te vervangen door gegalvaniseerde. Dat zal fl. 10.000.- gaan kosten en betekent een niet onbelangrijke schadepost.

Zuurvrouwtjes, bordelen, jenever - wel of niet een politiecommissaris?

Het raadslid Van Uchelen ziet de begroting met zorg tegemoet. In de rondvraag van de vergadering van oktober zegt hij het als volgt: "Om tijd wederom die de begroting met groote vette getallen de Raad zal bereyken, naar oosten die de draagkracht van de gemeente in boven gaan, n.a. voor van politiecommissaris. Wie is na de 1887 Burgemeester hier als arrondissement houdt van de politie optrecht (na het vertrek van commissaris Boombert) en alles door zijn vingoren leen gaan, is van commissaris overbodig."

Hij schietst rian naar hotel van de toestand van zijn 45 jaar geleden, toen hij een straatjongen was, dat is van jongen van wie niets oinging van wet er gebeurde. "Toen was het wereldje voorzien van mannen uit alle natiën, die dag een dag met volle buidel de Ruzieme uilgingen. Toen verkochten zelfs de bierke en zuurvrouwtjes jenever en waren er 2 bordelen met 36 dansen. Toen was Burgemeester de Minister hield met het politie-locatohil en daar was geen politiecommissaris. En was het leen en nu is het omgekeerd, niet als nellen, geen volle buidels, geen bordelen, geen jenever of althans beperkt en wel een politiecommissaris.

Bespottelijk.

Apeldoorn, Assen en Nijkerk hebben geen commissaris, wij kunnen ook zonder en het ligt op de weg der Raad dat zijn "luze artikel" wordt afgeschaft. Alst over enige tijd hier de hulzen bij 111-tellen laag vleit, wat moeten we dat nog maal zijn commissaris? Onze gemeente moet met zijn men een bespottelijk liguur." De voorzitter verhoort dat deze beirekking in andere plaatsen wordt beideld door personen zonder dien, maar met een even groot salaris. De heer Berends zou een hoofdagent willen aettanellen, maar volgens de heer Gengel is het voorblijger een inspecteur te hebben. De burgemeester voert niets voor afschaffing, maar als de Raad er voor is, zal hij een adres opstellen.

Aan de koning in.

Dit brengt iemand tot de opmerking dat er van een dergelijk adres niet veel te verwachten zal zijn. Van Uchelen zegt te geloven dat de Burgemeester zich in deze zaak juist neutraal zal houden. Van Daalen, Grevers, Kok, Neub en Sluis zijn er niet tegen, maar met 8 stemmen vóór wordt besloten dat het adres voor afschaffing aan H.M. de Koningin verzonden moet worden. In een volgende kring krijgt Van Uchelen een plimpje, omdat hij deze zaak eenzijdig heeft gemaakt. "Hij spreekt de mening uit van een groot deel der burgers."

Alle discussie heeft intusschen opgeleverd, want in december kring er bericht dat er geen termen aanwezig zijn om de post van commissaris af te scheffen. De Raad wijst ook een verzoek van de agenten af om verhoging van hun tractement.

De gemeenteraad, die voor Harderwijk niet overtuigd zou zijn, mag nog blijven, want het zou onbillijk zijn deze ambtenaar, die al 30 jaar in gemeenteraad zit, te ontslaan. Menk doet zal deze zaak opnieuw aandracht krijgen. De "Harmonie" krijgt in 1901 fl. 100.- extra's, maar dit bedrag vinden sommige raadsliden weer een te lage kring, ook gezien het 25-jarig jubileum.

Trekhoed en de kleine man.

Er is een voorstel ingediend om de belasting voor honden te brengen op fl. 4.= voor een pleishond, fl. 3.= voor een trekhoed en fl. 2.= vóór een weeshond. Er wordt opgemerkt dat een weeshond eigenlijk gratis zou moeten zijn en dat bij een verhoging eenzijdig welken de honden weg zullen doen, wat ook nadelig voor de gemeente oplevert.

Nog een mogelijk gevolg is dat het werk van 3 trekhonden voortaan door 2 honden gedaan zal worden en dat is schadelek voor de honden.

De heer Van Uchelen zegt dat de kleine man echt geen fl. 4.= kan betalen voor zijn hondje en hij stelt daarom voor een belasting naar draagkracht te heffen, variërend van fl. 0.50 tot fl. 10.= Een bedrag van fl. 200.= dat in Amsterdam is uitgelooft voor het terugbrengen van een vermist hondje, steekt hier wel erg bij af, maar het zal daar ook wel niet "de kleine man" betreffen.

Het Kantongerecht, tot nu toe gevestigd in een lokaal van het stadhuis, zal naar de Vijhestaat verhuizen; de gemeente derft daardoor fl. 200.= huur, ook weer een schadepost.

Geleverde diensten?

Voor de heer Neeb staat fl. 312.50 op de begroting. Er is geen exacte omschrijving te vinden, maar waarschijnlijk is het voor geleverde diensten.

Het is - al weer - de heer Van Uchelen die dit maar niets vindt. Neeb is lid van de Raad en volgens de gemeentewet mag hij dus geen arbeid voor de gemeente verrichten. Volgens de voorzitter is daar echter geen bezwaar tegen; de heer Neeb zal het genoemde bedrag uitbetaald krijgen.

Mutaties.

De heer Neeb steet ook op een voordracht van twee personen voor verkiezing in de P.oor. Staten n.b.l. de vacature die ontstaan is door het plotseling overlijden van Jhr. Van Maarsse van Wijk. De andere kandidaat is Mr. J.P.A. Graaf van Limburg Stirum. Als derde gekozen wordt bij de A.R.-meerderheid in de Staten gehendhaast. En dat lukt, want ondanks een ruwe inoorderheid in Harderwijk voor de Eerste stadsverooft krijgt Neeb in alle omringende plaatsen veel minder stemmen dan de A.R.-kandidaat. Deze wordt een ook gekozen met 1311 tegen 815 stemmen.

In het bestuur van de A.R.-klooverening worden gekozen de heren H. Arend, een Aas en J. Nijhout als opvoegers van de heren Forwerda en De Vroom. De heer K. Holsbejn, commandant van de Vrijwillige Brandweer, geeft de gemeente verlaten.

Mr. De Boij-Jonghien krijgt oerovol ontslag als onderwijzer-ree in handwerken met een pensioen van fl. 75.- per jaar ten laste van de gemeentekas, met een tegengeld van de raadsleden Van Daelen, Gengel en Kok.

Progressief Harderwijk?

Er is een aanvraag ingekomen voor de aanleg van een telefoonnet en B&W stellen voor goedkeuring te verlenen. Maar volgens de heer Kok moet een telefonische verbinding van Harderwijk met andere plaatsen beslist worden ontraden. Acht leden zijn het met hem eens. De heren Grevers, Stute en Timmer zijn iets vooruitstrevender, maar het voorstel van B&W wordt - voorlopig - verworpen.

Verloving Wilhelmina.

De oud-burgemeester Mr. D. van Meurs neemt voor Harderwijk zitting in een regionaal comité voor een "nationaal huldeblijk" aan Koningin Wilhelmina i.v.m. haar verloving. Er is ook een plaatselijk comité, waarin diverse personen met klinkende namen zitting hebben. Een voor dit doel gehouden schaal-collecte brengt fl. 122.30 op.

Bedeling van de armen.

De leden van de verenigingen "Persis" en "Tabitha" hebben de nodige kledingstukken gemaakt om uit te delen aan de armen van resp. de Ned. Herv. en Geref. gemeente; zij zijn "aldus een steun voor de diaconieën." In de laatstgenoemde gemeente zamelen de diakenen nog fl. 88.= in voor een extra bedeling van de armen.

En nog meer benoemingen.

In de Ned. Herv. Kerk worden R.P. ten Broek en Joh. Hinder Jr. resp. tot ouderling en diaken en A.J.H. Sluis, B.G. van Dellen (beiden beiderz. van de gemeenteraad) en W. van Raaijen tot notabel gekozen.

De Geref. Kerk krijgt als nieuwe ouderlingen J. Foppen en H. Nieboer en als nieuwe diakenen P. Aarssen en R. de Noij.

De J.P. Heintz, die vanaf 1879 de Ned. Herv. Gemeente diende, is op 17 november 80 jaar predikant. Hij wordt bevestigd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

De commandant van het Kol. Werfdepot, lt.-kol. T.A.J. Roersch is bevorderd tot kolonel. Zijn muzikanten hebben bij de beëindiging van 22 nieuwe offitieren "de plechtigheid weer serigum later bijgezet."

Razie in de "Boschustempel".

Harderwijk moet 14 menscheppen leveren voor de Nationale Militie lichting van 1901. Weer wordt er gevraagd om bij de kelling op 26 oktober brood en koffie gratis of tegen een lage prijs in verstreken, om de jongelui uit de kroegen te houden. De herbergiers doen op zulk dagen goede zaken, met als resultaat steeds meer drankerschap, enz.

Wolfevenstraat. 1904 (naar een foto van de heer ...)

De z.g. "Kijfavond" op 5 december heeft de stad niet geheel veel drukte, maar ook overlast opstevend, vooral in een kooeg in de Wolfevenstraat, waarbij de oude en herte in doorgedrongen tot in de huizen van de omwonenden. Deze zaak doet het aenzien van de afhaal geen goed, want het is "niet de eerste keer dat in deze Boschustempel de hulp van de politie moet worden ingeroepen."

Goed nieuws.

Gelukkig zijn er ook nog andere berichten te lezen, zoals over de "Oranjeclub". Het gaat om "jongelieden uit de landbouwende stand"; het doel is "weduwen die van een broodwinner verstoken zijn, te helpen in het gereedmaken van den akker."

"Kiki".

Op de hoek Smeepoort/Donkerstraat is andere bedrijvigheid te vinden. Hier is de boek-, papier- en kunsthandel van A.J. Wuestman gevestigd.

Uit: Harderwijk in oude prenten

Er zijn o.a. vraag-, kleur- en prentenboeken, psalmboekjes en kerkboeken te koop en stadsgezichten, die "Photographieën" genoemd worden. Wie zelf wil fotograferen kan er ook terecht. Het allergeedkoopste fototoestel is de "photo-quint", die ook "kiki" genoemd wordt. Het toestel, dat voor fl. 4.90 aangeboden wordt, geeft zeer goede resultaten. Ter vergelijking: een huis is al te huur voor fl. 1.= tot fl. 3.= per week.

Billijke loonsverhoging.

De timmerlieden krijgen er m.i.v. 2 januari 1901 een bedrag van 2 cent per uur bij. De bazen hebben "de billijkheid van dit gezamenlijk verzoek ingezien."

Leerplicht.

Het kost de gemeente fl. 3.= per 100 exemplaren om een brochure aan te schaffen voor de ouders van alle schoolgaande kinderen: "Wat moeten de ouders van de Leerplichtwet weten?" Op 1 januari 1901 - de eerste dag van de nieuwe eeuw(?), jawel - zal deze nieuwe wet ingaan.

Deze keer de Hierder familie PROPHITIUS

De familie Prophitus woont waarschijnlijk al sinds 1809 in Hierden. Daarvoor leidden ze een zwerfand bestaan. Kinderen werden gedoopt in Renwoude, Gendren, Nunspeet en Ermelo.

De doop van Petrus Pruisina of Prophitus (generatie II) is nog niet gevonden. Volgens verschillende bronnen, bij de doop van zijn kinderen, was hij Rooms Katholiek. Laurentius (IIa) werd in Renwoude Rooms-Katholiek gedoopt. Bij zijn huwelijk heette hij nog Pruisina, zoals in het doopboek opgescherfd was, later dus Prophitus.

Zijn broer Jacob (IIb), die in Ermelo Ned.Hervormd gedoopt werd, huwde als Jacob Felsch in Hierden, maar heette later toch ook Prophitus. Door een foutje in de Burgerlijke Stand bij de registratie van zoon Priar, ging deze later doot het leven als Propitius onder de T. 1909 steeds waren nakomelingen van Petrus zowel in Falten als in Ermelo.

Waarom "Prophitus"? T is gokken om in veronderstellen dat het misschien een rondtrekkende prediker geweest is. Die waren er vroeger wel, maar werden geregeld op de vingers getikt door de kerstelijke overheid. De naam zou ook van professor afgeleid zijn, maar dat woord bestond in die tijd nog niet, gelukkig. Toen de moeder overleed in 1809 was het jongen kind 12 jaar, dus nog minderjarige. Normaal zou een voopd benoemd worden, maar dat is niet gebeurd. Is Maria door haar overdeed broers grond geboecht? Was dat in Hierden? In het Register Civique van 1811 komen de jongens niet voor, ze waren dus niet staatsrechtig.

Volgens de huwelijksactes van de kinderen, wordt hun vader, Peter Prickan, de ene keer arbeider genoemd en de andere keer als koopman vermeld. Hij zou in 1808 in Oudeboek overleden zijn, (volgens getuigenverklaring) maar kwam daar niet in het begrafenisboek voor.

Konink is ook nog dat het woonwagengedwongen waren. Alas, bij elkaar een raadselachtige familie. Misschien dat er nog eens meer duidelijkheid komt. In elk geval heeft de familie zijn plaatsje in de Hierder gemeenschap gevonden. Heel veel mensen in Hierden stammen zijdelings van Peter Pruisina af. Hieronder volgt een korte stamboom (met bijdragen van de heer B.Rugers en mev. T.Hoekstra)

- Jan Hendrik PRUSSELING (PRUSSELER), geb. Koesveld (Dd).
Trouwt kerkelijk (1) Kampen 02-06-1726 (NH) Geertruijt MANSCHOT,
weduwe van Kampen.
Trouwt kerkelijk (2) Kampen 11-03-1731 (NH) Anna Maria JANS.
Vermoedelijk uit het tweede huwelijk:
1. Petrus (Peter) PRUIJSINEN (Prophitus) (zie II) .

- II Petrus (Peter) **PROPHITUS** (Prophitus) (gezindte: RK), begr. Oudebroek 29-03-1802, zn. van I.
- Trouwt met **Janna Margaretha Jans Laurens DUSSELAAR**, geb. Kampen, begr. Harderwijk 20-03-1808.
- UI OR huwelijk:
1. **Jan Hendrik PROPHITUS**, geb. Nunspeet 17-02-1782, ged. (NH) Nunspeet 24-02-1782 (get.: de moeder zette), geboortig van Campen, zwaigert omme kuffden, het kind is geboren ten tijde van Lummeri Beek en Willempje Dreesen.
 2. **Laurentius (Laurens) PROPHITUS** (Prutine) (zie III).
 3. **Marije PROPHITUS**, geb. Garderen 02-07-1788, ged. (NH) Garderen 08-07-1788. Is geboren tijdens het doorvaakden van Garderenbroek ten huize van Gerrit Anke, overl. voor 1797.
 4. **Jacobs Petrus PROPHITUS** (zie III).
 5. **Marije Petrus PROPHITUS**, geb. Ermelo 02-02-1787, ged. (NH) Ermelo 12-02-1787, overl. Harderwijk 30-03-1852.
Trouw Harderwijk 06-04-1820 **Rijnyen Hendriks VLIEM**, landbouwer, geb. Nunspeet 14-10-1782, ged. (NH) Nunspeet 26-11-1782, overl. Harderwijk 13-12-1840, zn. van Hendrik **AARTSEN** (VLIEM) en Willempje **WILLERS**.

- III **Laurentius (Laurens) PROPHITUS** (Prutine), voormanscheit, vorman, landbouwer (1835), ged. (RK) Renesse 01-03-1788 (get.: Maria Hoogvliet), zwaigert, moeder heeft **Margarita Laurens**, overl. Harderwijk 31-05-1866, zn. van II.
- Trouw Harderwijk 23-04-1813 **Elbertje Anke BOS**, ged. (NH) Harderwijk 01-05-1791, overl. Harderwijk 29-10-1865, dt. van Aart Berends **BOS**, oeghuurder, en Gijze **JOHANNES**.
- UI OR huwelijk:
1. **Peterje**, geb. Harderwijk 18-05-1814 (gezindte: NH), overl. Harderwijk 23-08-1881.
Ze krijgt te Harderwijk op 22-8-1851 een zoon **Elbert Prophitus**, waartuit nageslacht.
 2. **Aart PROPHITUS (PETERSEN)**, geb. Harderwijk 03-11-1818 (gezindte: NH), overl. Harderwijk 12-06-1891.
 3. **Grietje Pieters**, geb. Harderwijk 04-03-1818 (gezindte: NH), overl. Harderwijk 14-06-1893.
Trouw Harderwijk 23-02-1859 **Berend HOP**, geb. Harderwijk 07-05-1833, overl. Harderwijk 28-02-1877, zn. van Barik **Aras HOP**, arbeider, en Neeltje **Jurrian BOSCH**.
 4. **Berend Lemmen**, geb. Harderwijk 08-01-1821 (gezindte: NH), overl. Harderwijk 22-04-1898.
Trouw Harderwijk 02-04-1853 **Aeltjen van den BERG**, geb. Harderwijk 30-07-1834, overl. Ermelo 02-01-1899, dt. van Hariger **Barth van den BERG**, deghruuder, en Leijnerke **Jacobs de RUITER**.

5. Peter Laurens PROPITIUS, geb. Hierden 09-04-1823 (gezindte: NH), overl. Hierden 13-02-1901.
6. Gijsbert Laurens (zie IVa).
7. Jan (zie IVb).
8. Giesje Laurens, geb. Harderwijk 01-10-1835, overl. Harderwijk 20-11-1908.

IIIb Jacob Pieter PROPITIUS, geb. Ermelo 24-05-1791, ged. (NH) Ermelo 29-05-1791, overl. voor 1852, zn. van II.

Oudertrouwt (1) Harderwijk 13-04-1810, Trouwt Harderwijk 30-04-1810 Meeltje Hendrika, geb. Doornspijk 29-08-1768, ged. (NH) Nunspeet 05-10-1788, overl. Amsterdam 05-12-1822, dr. van Hendrik Gerrit MAEZE, Landbouwer, en Hendrijetje LAMMERTS.

Trouw (2) Harderwijk 10-04-1820 Jantje de RUTER, geb. Oudebroek 20-02-1809, ged. (NH) Oudebroek 20-02-1809, dr. van Eijkart Sterrenbos de RUTER en Aaltje JANS.

LIK het eerste huwelijk:

1. Grietje JACOBSEN, meld (1830), geb. Hierden 01-08-1810, ged. (NH) Hierden 12-08-1810.
2. Helmje Jacobs PROPITIUS, geb. Hierden 00-03-1813 (gezindte: NH), overl. Putten 11-10-1878.
Trouw (1) Putten 10-08-1868 Lambert ZEEBOER, geb. Harderwijk 13-08-1816, overl. Putten 18-12-1882, zn. van Evert Lambertus ZEEBOER, landbouwer, en Aaltje HENDRICKA (VERHOEF), dienstmeid.
Trouw (2) Gijsbert van NOVE.
3. Peterjen, geb. Harderwijk 28-05-1816, overl. Harderwijk 23-11-1810.
4. Petertje, geb. Harderwijk 14-10-1810, overl. Harderwijk 20-10-1818.
6. Peter Jacobs PROPITIUS (zie IVc).

IVa Gijsbert Laurens PROPITIUS, landbouwer (1813), geb. Hierden 04-05-1828 (gezindte: NH), overl. Hierden 20-01-1913, zn. van IIIa.
Trouw Harderwijk 25-01-1860 Harstejan van den BERG, geb. Hierden 27-10-1824, overl. Hierden 23-08-1897, dr. van Hartger Berthean van den BERG, daghuurder, en Lubbertje Jacobs de RUNJER.

LIK dit huwelijk:

1. Lourens, geb. Harderwijk 15-11-1860, overl. Harderwijk 08-11-1906.
2. Lubbertje, geb. Harderwijk 04-08-1852, overl. Harderwijk 18-02-1871.
3. Hartger (zie Va).
4. Eibert, geb. Harderwijk 02-01-1871, overl. Harderwijk 12-06-1877.

IvB Jan PROPHITUS, landbouwer, geb. Harderwijk 20-11-1832, overl. Harderwijk 08-07-1881, zn. van IIIa.

Trouwt Harderwijk 20-12-1865 Janszette FRANKEN, geb. Horden 25-04-1842, overl. Horden 30-05-1914, dr. van Harmen Wijnz FRANKEN, landbouwer, 1 Horden, en Aeltje Fruktan van SPIEKER.

Uit dit huwelijk:

- 1. Elizabeth, geb. Harderwijk 15-03-1866, overl. Harderwijk 14-01-1927. Trouwt Harderwijk 04-04-1888 Hendrik HOEVEN, landbouwer, geb. Harderwijk 09-04-1866, overl. Harderwijk 16-09-1934, zn. van Jan HOEVEN, arbeider, en Johanna Wilhelmina WALLEMSEN.**
- 2. Aeltje, geb. Harderwijk 29-05-1866, overl. Harderwijk 20-12-1930. Trouwt Harderwijk 02-03-1894 Evert van ARK, geb. Harderwijk 20-12-1857, overl. Harderwijk 17-06-1845, zn. van Harmannus van ARK, landbouwer, en Hermine ZANGEN.**
- 3. Lourens (zie VI).**
- 4. Harmen (zie VI).**
- 5. Reinold (zie VI).**

IvC Peter Jacobs PROPITIUS, arbeider, geb. Harderwijk 13-12-1819 (gezindte: NH), zn. van IIIb.

Trouwt Putten 10-04-1852 Gerritje KOUS, geb. Putten 25-02-1825, dr. van Gijsbert Besselsen KOUS en Maartje Wouters BOUWMANS.

Uit dit huwelijk:

- 1. Neeltje, geb. Putten 02-02-1853.**
- 2. Maartje, geb. Putten 26-09-1854.**
- 3. Gijsbertje, geb. Putten 13-11-1856.**
- 4. Jacob, geb. Putten 30-10-1858, overl. Putten 20-02-1940.**
- 5. Heintje, geb. Putten 24-01-1862.**
- 6. Gijsbert, geb. Putten 07-05-1864, overl. Putten 25-06-1938.**

Va Harigz PROPHTIUS, landbouwer, geb. Harderwijk 12-12-1854, overl. Amstcrdam 15-04-1927, zn. van IVa.

Trouwt Harderwijk 03-06-1890 Petertje HANNESSEN, geb. Harderwijk 02-06-1857, overl. Harderwijk 02-09-1933, dr. van Willempje HANNESSEN.

Uit dit huwelijk:

- 1. Hendjen, geb. Horden 22-11-1890. Trouwt Harderwijk 08-03-1918 Elbert WESTERINK, geb. Nunspeet 1855, zn. van Johannes WESTERINK en Harigje de BOER.**
- 2. Willempje, geb. Harderwijk 03-06-1892, overl. Harderwijk 10-02-1972. Trouwt Harderwijk 14-05-1913 Gijbert van PANNHUIS, arbeider, geb. Vierhouten 23-07-1890, overl. Harderwijk 10-03-1951, zn. van Gijbert van PANNHUIS, landbouwer, en Jantje DOPPENSER.**
- 3. Gijbertjen, geb. Horden 12-12-1893, overl. Horden 08-01-1966.**

Trouwel Harderwijk 04-12-1912 Johannes HOP, landbouwer, geb. Hierden 06-02-1868, overl. Hierden 12-07-1969, zt. van Jan Willem HOP en Evertje Everts HOP.

4. Eibert, geb. Hierden 02-04-1895, overl. Harderwijk 24-12-1977. Trouwel Harderwijk 22-04-1921 Geertje SCHUURKAMP, geb. circa 1900, dr. van Gerrit SCHUURKAMP, schoepmaker (1854), en Broutertje SCHOONHOVEN.
5. Lebbertje, geb. Hierden 21-04-1898, overl. Emmelo 28-05-1967. Trouwel Harderwijk 08-08-1915 Tounie Gerrits SCHUURKAMP, geb. Elpeet 15-03-1892, overl. Emmelo 30-08-1972, zt. van Gerrit SCHUURKAMP, landbouwer, en Albertje KLOPMAN.
6. Gijsbert, (Gies), alias Boertje) geb. Hierden 24-10-1897, overl. Harderwijk 17-12-1962, landbouwer, ongehuwd

Gijsbert (Gies) alias "Boertje" Proffitius.

Foto uit: "Allenig zijn is maar een wankel basis" van Brand Overeem.

7. Laurens, geb. Hierden 21-07-1900, overl. Harderwijk 16-12-1976, Trouwt Harderwijk 25-3-1932 Willemjke Wennum, geb. Hierden 21-3-1904, overl. eid. 16-11-1988.
8. Petrusje, geb. Hierden 8-2-1902, Trouwt Harderwijk 29-09-1928 Eijbert LANDOLT, geb. Elspeet 20-2-1890.
9. Hartger, geb. Harderwijk 01-1904, overl. Harderwijk 11-12-1904.
10. Harmanja, geb. Hierden 5-3-1907, overl. Hierden 14-10-1983 Trouwt Harderwijk 28-03-1930 Aart van de POPPE, geb. Hierden 28-6-1908, landbouwer, zn. van Beert van de POPPE, arbeider, en Geertrje DEBOER.
11. Hartger, geb. Harderwijk 12-1906, overl. Harderwijk 26-07-1909.

Vb Lourens PROPHITUS, geb. Hierden 26-04-1872, overl. Hierden 02-11-1952, zn. van Ivb.
 Trouwt Harderwijk 23-11-1905 Jacobje van 't GOOR, geb. Hierden 10-05-1878, dr. van Jee van 't GOOR en Toontje WEBER.

Uit dit huwelijk:

1. Jan, geb. Hierden 25-05-1898, overl. Hierden 06-11-1945, Trouwt 9-12-1927 Gertrje Mulder, geb. Nunnepeel 6-5-1904
2. Jan, geb. Hierden 08-05-1901, overl. Hierden 12-09-1961, Trouwt Ermold 1-10-1928 Jannetje Schuur, geb. Palsen 25-10-1908, overl. Harderwijk 5-12-1984
3. Teunis, geb. Hierden 08-05-1905, overl. Hierden 23-05-1968, ongehuwd.
4. Jacob, geb. Hierden 21-10-1906, overl. Hierden 11-11-1980, ongehuwd.

Vc Herman PROPHITUS, geb. Hierden 03-02-1875, overl. Hierden 20-10-1953, zn. van Ivb.
 Trouwt Harderwijk 10-12-1902 Geertje TIMMER, geb. Hierden 28-05-1879, overl. Hierden 09-01-1955, dr. van Gerrit TIMMER, landbouwer, en Geertje van der ROOFT.

Uit dit huwelijk:

1. Jannetje, geb. Hierden 06-04-1905, overl. Hierden circa 1968, Trouwt Harderwijk 21-03-1934 Willem BOSS, geb. Hierden 22-04-1905, overl. Hierden 03-10-1967, zn. van Willem BOSS en Dreesje BUNTE.
2. Geertje, geb. Hierden 22-07-1911, overl. Hierden 08-03-1973, Trouwt Harderwijk 10-06-1942 Jan SPE, geb. Hierden 22-02-1913, zn. van Jan SPE, landbouwer, en Jannetje FRANKEN.
3. Elbertje, geb. Hierden 04-10-1916, overl. Hierden 20-10-1988, Trouwt Harderwijk 11-02-1942 Gerrit van den BERG, geb. Hierden 20-11-1916, overl. Hierden 29-09-1961, zn. van Dries van den BERG, landbouwer, en Jannetje FRANKEN.

Vd Reind PROPHITUS, landbouwer, geb. Hierden 25-12-1880, overl. Hierden 21-07-1968, zn. van Vd.

Trouwt Harderwijk 14-10-1903 Marie van den BRINK, geb. Hierden 06-07-1884, overl. Hierden 20-03-1963, dr. van Gerrit van den BRINK, winkelier, en Gerritje GELION.

Uit de huwelijc:

1. Gerritje, geb. Hierden circa 1902.

Trouwt Harderwijk 14-05-1930 Hermannus van ARK, geb. Harderwijk 30-12-1883, zn. van Johannes van ARK, arbeider, en Jannetje PROPHITUS.

2. Jannetje, geb. Hierden 18-1-1904.

Trouwt Harderwijk 04-02-1928 Eilbertus DOONJEWERD, geb. Harderwijk circa 1902.

3. Gerrit, geb. Hierden 02-10-1907.

Trouwt (1) Harderwijk 04-05-1932 Geertruida FRANKEN, geb. Hierden 21-10-1911, overl. Hierden 05-12-1968, dr. van Gerrit FRANKEN, arbeider, en Helminje van de BUNTJE.

Trouwt (2) Harderwijk 05-03-1934 Karsina RARHESSEN, geb. Harderwijk 22-08-1889, dr. van Gerrit Jan RARHESSEN, Visser, en Reinje PETERSEN.

4. Jan, geb. Hierden 20-04-1888, overl. Hierden 20-07-1960.

Trouwt Harderwijk 21-09-1928 Aaltje JAGER, geb. Hierden 16-12-1907, overl. Hierden 24-05-1985, dr. van Gerrit JAGER, landbouwer, en Helminje HAKLANDER.

a) Reind, geb. Hierden 1-7-1913. Trouwt Harderwijk 25-7-1941 Helminje Haklander, geb. Hierden 5-4-1917.

6. Christina Johanna Margarieta, DPO, Hierden 18-8-1914. Trouwt Harderwijk 4-9-1937 Jan Zuurveld.

7. Berend, geb. Hierden 28-4-1916, overl. Hierden 30-8-1984.

Trouwt Harderwijk 18-5-1945 Gerritje Besten, geb. Hierden 22-1-1916.

8. Marie, geb. Harderwijk 10-08-1921, overl. Harderwijk 11-04-1972.

Trouwt Harderwijk 02-08-1948 Hendrik den BESTEN, geb. Harderwijk 17-04-1923, overl. Harderwijk 07-03-1989, zn. van Willem den BESTEN, Landbouwer, Grovenhofweg 82, en Aaltje BRANDSEEN.

1) Eilbertje

2) Marie Margarieta, geb. Hierden 13-2-1923, overl. Utrecht 24-9-1987.

Alweer een produkt van de werkgroep genealogie.
Iets voor u, deelnemen aan de werkgroep?

E-mail en Internet

Een voorbeeld van één van de vele e-mails die onze werkgroep genealogie ontvangt. Dit is een hart onder de riem van de vrijwilligers die veel tijd steken in het maken van de klappers en het beschikbaar stellen op internet

Van: "g. van roekel" <g.v.roekel@hccnet.nl>

Aan: <harderewich@uitlien.demon.nl>

Onderwerp: Duifjes

Datum: zaterdag 9 september 2000 22:17

U.S.

Jullie klappers hebben me **geweldig geholpen** bij het zoeken van de voorouders van Duifje Holsteijn, de zeer markante grootmoeder van mijn echtgenote!

Zij had een voorkind en al twee kinderen van haar toekomstige echtgenoot toen zij als meid op een boerderij in Lisselmuider/Oosterholt in het nuwelijk trad met een boerenzoon. Dat gaf heel wat gedaan!

Duifje Holsteijn is op 30-5-1875 geboren te Zwollekerspel. Haar ouders waren:

Zeger Holsteijn, geboren 13-10-1839 te Harderwijk en op 7-8-1868 gehuwd te Ermelo met Hendrikje van Hartskamp, geboren 20-10-1840 te Ermelo.

Van dit huwelijk heb ik de akten & bijlagen. Hieruit blijkt dat Zeger Holsteijn hun natuurlijke kind is van (jawel...) weer een Duifje Holsteijn. Dit Duifje blijkt dat er in Harderwijk op 27-8-1801 aangifte is gedaan van de geboorte van ene Duifje Holsteijn op 28-4-1795 te Hoorn. Haar ouders waren: Hulbert Holstein, geboren 13-3-1774 te Hoorn (registre civique 1811), getrouwd met Evertje Buitenhuis, geboren 1768 te Harderwijk.

Is deze Duifje Holsteijn dezelfde als degene die in 1825 (nr. 27) trouwt met ene Fienisje Groeven, sergeant, geboren in 1795 te Steenwijk? En met wie ze een aantal weilige kinderen had? Is zij misschien dezelfde Duifje als degene die op 14-7-1822 het leven schenkt aan een natuurlijke dochter Everdina Maria die volgens de volkstelling 1830 inwoont bij opa Hubert?

De volkstelling laat overigens **prachtig** zien wie allemaal bij wie inwoont en wat deze mensen deden.

Bestaat de genoemde straten en huizen nog steeds?

Nogmaals **mijn complimenten** voor jullie prachtige website!

Met vriendelijke groet, Gijs van Roekel.

Wij kunnen nog vrijwilligers gebruiken! Het intypen van de gegevens kost wel tijd maar het resultaat wordt "all over the world" zeer gewaardeerd.